

Nærings- og fiskeridepartementet

Postboks 8090 Dep,

0032 Oslo

Sendt pr e-post til postmottak@nfd.dep.no

Innspill til NOU 2014:16 Sjømatindustrien. Utredning av sjømatindustriens rammevilkår.

Det vises til Nærings- og fiskeridepartementet (NFD) sitt brev av 16.12.2014 om høring på NOU 2014:16.

Aker er den største aktøren både på fangst og foredling innen hvitfisk i Norge, og driver vår fiskerivirksomhet gjennom datterselskapene Havfisk og Norway Seafoods.

Vi har stor tro på norsk fiskerinæring og dets muligheter, og har fortsatt ønske om å være en langsiktig samfunnsansvarlig aktør innenfor dette området. Vi finner det derfor naturlig at Aker på vegne av morselskap og datterselskaper i sektoren gir Nærings- og fiskeridepartementet våre synspunkter på Sjømatindustriutvalgets anbefalinger.

Aker er opptatt av at det er robuste verdikjeder som gir grunnlag for lønnsomme arbeidsplasser både på sjø og land, og at ambisjonen om Norge som verdens fremste sjømatnasjon også når det gjelder hvitfisk blir realisert. Da må det endringer til slik at det blir mer lønnsomhet i næringen. I Aker håper vi å kunne bidra til forslag og tiltak som legger til rette for dette.

Det er skjedd store endringer i fiskerinæringen. Sjømat er blitt en global næring. Vi konkurrerer med andre land, og det er vanskelig å få lønnsomhet i den landbaserte næringen. For å gjøre noe med dette, og som kan bidra til sysselsettingen langs kysten, er det nødvendig med endringer i driften og investeringer i produksjonsteknologi, produktutvikling og markedsutvikling.

Sjømatindustriutvalgets rapport peker på at den globale konkurransen innenfor sektoren stiller krav til en bredt anlagt innovasjonspolitik for sjømatindustrien også i Norge. Det er Aker enig i. Sjømatindustrien i Norge må være innovativ,

konkurransedyktig og best i å skape verdifulle produkter av ypperste kvalitet basert på råvarene som finnes lokalt og nasjonalt. Bare på den måten kan fiskeindustrien være økonomisk bærekraftig. En lønnsom sjømatindustri må også være sosialt bærekraftig, men uten økonomisk bærekraft kan dette målet ikke realiseres.

Lønnsomhet er en forutsetning for at industrien fortsatt skal kunne bidra til aktivitet og verdiskapning langs kysten. Nye arbeidsplasser kan skapes innen produksjon, salg, markedsføring og en rekke tilstøtende næringer som logistikk, vedlikehold og andre tjenester. En lønnsom sjømatindustri bidrar til en levende kyst.

Forutsetningen for å lykkes med dette er et godt samspill i hele verdikjeden. Fiskere, industri og marked må i større grad samhandle. Samspill mellom kunnskapsmiljøer, leverandørindustri og brukere må bli enda bedre. Kvalitet på råvarer og ferdige produkter må forbedres for å vinne flere attraktive posisjoner i markedet. Teknologi må utvikles, og tas i bruk. Det krever betydelig kapital og eiere som er villig til å satse, og gjerne i samspill med det offentlige.

God næringspolitikk er det som best ivaretar både samfunns-, - og distriktspolitiske interesser. Det er viktig at rammeverket er tilpasset dagens virkelighet, og da må det til oppmykninger og endringer fra det eksisterende rammeverket. Norsk hvitfiskeindustri vil bedre kunne skape gode og lønnsomme arbeidsplasser om næringen gis noe mer fleksibilitet til å møte skiftende forutsetninger.

Hvitfiskektoren som en fremtidsrettet kompetansenæring

Hvitfisknæringen i Norge har store muligheter til å utvikles som en moderne kompetansenæring hvis mulighetene legges til rette for det. Aker mener dette er viktig også for landet som sådan. Vi mener det er viktig å bedre grunnlaget for varig lønnsom drift, og investeringer i anlegg og utstyr for langsiktig utvikling. Dette vil kunne gi flere helårige kompetansearbeidsplasser som denne næringen har behov for. Bedre grunnlag for sunn forretning innen foredling vil også bedre grunnlaget for å se på andre muligheter for utnyttning av det verdifulle råstoffet fisken representerer for fremtidig ny verdiskaping og sysselsetting i distrikts Norge (biomarin industri mm). Her er det mye å hente i et tettere samarbeid mellom myndighetene, næringen, og forskningsmiljøene.

Det er særdeles viktig at det innenfor denne næringen satses mer og målrettet på FOU. Det er behov for kompetansearbeidsplasser, mer teknologi og utstyr. Bedre ivaretagelse av restråstoff innebærer også etter Akers syn at det er nødvendig

med et løft. Dette betinger felles innsats mellom aktører i næringa, FOU institusjoner og myndighetene, også når det gjelder finansiering og gjennomføring av tiltak.

Aker er en stor aksjonær i landets største tråltrederi, og som sådan selvsagt opptatt av at trålflåtens rammevilkår er gode. Kystflåten har imidlertid flest fartøy og de største kvotene i norsk hvitfisksektor. Aker er derfor opptatt av at det legges godt til rette også for denne delen av flåten. For industrien handler dette i stor grad om å utvikle kjøpestasjonene slik at disse er effektive, håndterer fisken på en måte som bevarer kvaliteten, sikrer maksimal utnyttelse av restråstoff, og samtidig sorterer fangsten slik at den kan anvendes til de mest lønnsomme produktene. Aker er aktiv pådriver i arbeidet med å skape godt samarbeid mellom kystflåten og landindustrien, og vi ser at det vil være nødvendig med betydelige investeringer i dette leddet i fremtiden.

Avanserte og moderne anlegg for videre foredling av fisken vil kunne levere produkter av høyere kvalitet, samtidig som de oppnår bedre effektivitet, lønnsomhet og styrker konkurranseevnen. Sammen med tiltak som styrker råstofftilgangen vil dette bedre grunnlaget for norsk sjømatindustri, og skape flere interessante arbeidsplasser også for kystens egen ungdom.

Mer forsøk på levendelagring, og tiltak som støtter opp under dette, og øker volumet er positivt. Det bidrar til råstofftilgang når vær eller andre forhold medfører at tilgang direkte fra fartøy ikke er tilgjengelig.

Det er positivt at det fra 2015 er en viss grad av fleksibilitet mellom kvoteårene, slik at kvote kan overføres mellom årene. Vi mener imidlertid at denne må utvikles videre på fartøynivå, slik at den blir et verktøy for planlegging for den enkelte fisker/reder og industrien. Vi mener at kvoteårets start bør vurderes endret slik at starten av kvoteåret ikke sammenfaller med starten på hovedsesongen. Periodisering for den største flåten bør også vurderes.

Ferskfiskbonus mener vi i utgangspunktet er et positiv tiltak som bør styrkes. Alle nevnte ordninger kan bidra til utjevning av fisket.

I en moderne kompetansenæring er det viktig at konkurranseforholdene er like. Spesielt må lønns- og arbeidsforholdene sikres en lik minimumsstandard for å forhindre sosial dumping og konkurransevridning. Det må også være like konkurranseforhold med sikte på kjøp og behandling av fisk. Vi mener derfor at kontrollfunksjonene knyttet til sektoren bør styrkes ytterligere.

Pliktene og mulige veier fremover

Aker konstaterer at Sjømatindustriutvalget mener at leverings- bearbeidings- og aktivitetspliktene bør oppheves. Da vil alle aktører i alle ledd måtte løpende tilpasse sin virksomhet til markedsforholdene på likt grunnlag, i likhet med annen næringsvirksomhet.

Dersom pliktene blir opprettholdt er Aker spesielt opptatt av at det er behov for mer fleksibilitet både for fangst- og industriledet. Dette gjelder for eksempel ordningen med leveringsplikt. Flåtesiden bør gis mulighet for mer fleksible løsninger for kvoteuttak innen rederi/selskap. På landsida er det vesentlige at det blir levert riktig mengde leveringspliktig råstoff til riktig tid, ikke navnet på fartøyet som leverer. Økt fleksibilitet kan også oppnås gjennom å endre områdeinndelingen. Aker mener at dette bør vurderes og drøftes nærmere. De hensyn som de nåværende plikter skal ivareta må også ivaretas gjennom en slik drøfting.

Videre fremstår dagens krav til kontroll og bearbeiding på hvert kjøp av leveringspliktig råstoff som lite hensiktsmessig. Kontrollen av bearbeidingsplikten for sjømatindustrien bør følge det mønster som gjelder for leveringsplikt for fartøyene, og kan forenkles gjennom å være på årsbasis. Dette bedrer også muligheten for innovasjon av markeder og produkter ved at sjømatindustrien kan utnytte den enkelte fangst på en mer hensiktsmessig måte enn det som dagens rammer legger til rette for. Det vil bidra til at nye og mer verdifulle markeder bedre kan bli utviklet.

I diskusjonen rundt en mulig opphevelse av «pliktene» er det flere alternativer, og ikke alt passer over alt. Modellen brukt i Sørvær i Hasvik kan være en mulig måte å gjøre det noen steder. Der er det bygget opp en lokal fiskeflåte basert på kapital fra frikjøp fra leverings- /aktivitetsplikt. Frem til sommeren 2008 var det til fabrikk på Sørvær knyttet en tråler med leveringsplikt til anlegget. Dette var utfordrende både med tanke på ujevne leveranser, uenighet, permitteringer, konkurser, og dårlig omdømme blant lokalpolitikere.

I 2008 ble kvoten kjøpt fri fra leveringsplikten i et samarbeid mellom eier av tråler, kommunen og Sørvær Holding. Midlene fra frikjøpet ble tilført et lokalt investeringsfond som i dag eies og styres av Norway Seafoods og Hasvik kommune i fellesskap. Formålet er å investere i den lokale kystflåten.

I disse dager har anlegget på Sørvær lønnsom drift, helårlige arbeidsplasser og mangel på boliger. Nå er det mer stabil tilgang fra kystflåte og godt renommé og stabil forankring i lokalmiljøet.

Etter Akers syn bør eventuelle kompensasjonsmidler knyttet til opphevelse av pliktene også kunne benyttes til investeringer i moderne foredlingsteknologi i anlegget som tidligere var begunstiget med aktivitets- og leveringsplikt. Som Sjømatindustriutvalget peker på så vil en økt bruk av avansert prosesssteknologi være kritisk for norsk fiskeindustriens overlevelsessevne på sikt.

Forholdet mellom sjø og land bør utvikles

Samspillet mellom sjø og land er kritisk for å utvikle hvitfisksektoren. Det er mye som fungerer bra i dag, men Aker mener at rammeverket kan legges enda bedre til rette for en fremtidig positiv utvikling av dette samspillet.

Vertikal integrasjon bør være et virkemiddel for innovasjon som er tilgjengelig for aktørene. Det er i dag praksis for større fiskebåtredereier at eieren ikke er aktiv fisker, og Aker støtter forslaget fra Sjømatindustriutvalget om å åpne opp for at også sjømatindustribedrifter kan eie fiskefartøy på generell basis og ikke gjennom spesielle dispensasjoner. Utformingen av fiskeflåten og valg av redskap bør i større grad overlates til aktørene. Skiftende markedsforhold, ressursgrunnlag og teknologiutvikling medfører at en vinnende fiskerinæring løpende må kunne utvikle fiskeflåten for å være effektiv og samtidig kunne tilby konkurransedyktige lønns- og arbeidsvilkår. Tempoet på en slik utvikling bør være stegvis og forutsigbar for å ivareta alle berørte parter interesser.

Omsetning av fisk mellom kjøper og fisker i første hånd må ha høy legitimitet. Aker registrerer at legitimiteten i dag er svak blant store grupper av kjøpere av fangst, og mener at det må sees på forhold som eierskap og styreform knyttet til fiskesalgslagene for å sikre at legitimiteten er høy hos alle berørte parter.

Omstilling er nødvendig for å utvikle hvitfisksektoren

For Aker er sjømatindustrien, og hvit fisken en næring med mange muligheter. Aker mener også at et tettere samspill mellom de ulike aktørene vil være positivt. Vi har stor tro på satsing i fagmiljøene i bedriftene (rederier, fiskeindustrien, leverandørindustrien), og gjerne i næringsklynger. Hvitfisknæringen står overfor en

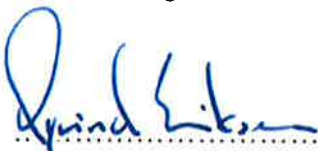
helt nødvendig omstilling for å kunne utvikle seg, og i fremtiden være en enda viktigere del av norsk sjømatindustri. Dette er omstillinger andre næringer har vært igjennom tidligere. Aker mener denne næringen har et betydelig potensiale som vi som nasjon bør benytte oss av.

Aker vil vise til at det innen store deler av sjømatnæringen har skjedd en betydelig omstrukturering de siste 20-25 åra. Det har skjedd i oppdrettsnæringen i 1990-årene, i havfiskeflåten i tiåret etter årtusenskiftet, i fiskemel- og fiskeoljebransjen siste 5-10 år, i deler av kystfiskeflåten siste fem år, og i pelagisk landindustri siste 2-4 år.

Innen hvitfisknæringen har en rekke bedrifter gått konkurs eller blitt lagt ned grunnet manglende konkurransekraft, råstofftilgang og lønnsomhet. Behovet for å gjennomføre tiltak er derfor åpenbart, og Aker ønsker å bidra konstruktivt i den helt nødvendige omstillingen av norsk hvitfiskindustri.

Aker ser at noen av Sjømatindustriutvalgets forslag er omdiskutert, og at enkelte forslag kan påvirke struktur, sysselsetting og by på utfordringer for enkelte lokalsamfunn. Vi mener likevel at det å unnlate å gjennomføre endringer vil medføre at den utvikling man har vært vitne til siden 80-tallet vil fortsette. Samfunnet er i betydelig endring på en rekke områder som påvirker bosetting, sysselsetting og lokalsamfunn så vel som sjømatindustrien. Rammevilkårene for sjømatindustrien må tilpasses denne virkeligheten.

Med vennlig hilsen

Øyvind Eriksen

Konsernsjef, Aker ASA

Atle Tranøy

Konserntillitsvalgt, Aker ASA

Thomas Farstad

Konsernsjef, Norway Seafoods

Webjørn Barstad

Konsernsjef, Havfisk